

Oponentský posudek
disertační práce Božany Niševé
Inovační procesy v české a bulharské
jazykové situaci

Sledování dynamických procesů změn v jazyce a zejména ve slovní zásobě je dnes jedním z nejproduktivnějších směrů lingvistického bádání. Posuzovaná práce je platným příspěvkem v tomto směru.

Autorka pozorně sleduje dosavadní vývoj bádání a existující literaturu. Po metodologické stránce vychází zejména z průkopnických prací o české neologii Olgy Martinové. Pokud jde o postupy mezislovanského srovnávání mohla se opřít zejména o práce mezinárodního kolektivu pod vedením S. Gajdy a I. Ohnheiserové a o práce kolektivu Slovanského ústavu AV ČR. Přihlíží k bohaté tradici teorie spisovného jazyka v české lingvistice, k teorii tvoření slov M. Dokulila a k pojmu jazykové situace rozpracovanému v pracích G. Neščimenkové a H. Gladkové. V rámci přehledu slovanské neologie by si snad zasloužil zmínky kolektiv N.Z. Kotělové, který se systematicky věnoval lexikografickému i teoretickému zpracování ruské neologie od 60. let minulého století.

Materiál čerpá zejména z existujících slovníků neologizmů češtiny a bulharštiny a z vlastní excerptce.

Vzhledem k charakteru zvoleného materiálu (jazyk médií) ve zkoumaném materiálu převládá neutrálně pojmenovávací (nociónální) slovní zásoba; i když autorka zařazuje „tendenci k expresivizaci“ mezi několik hlavních inovačních tendencí (s. 21), expresivní a substandardní slovní zásobě je věnováno poměrně málo pozornosti. Jde však o významnou tendenci, která proniká i do JM (srov. Danešův termín „substandardizace“, četné úvahy v literatuře o „kalamburním tvoření“ či podle citovaného v práci sborníku pod redakcí I. Ohnheiserové «неузвальное словообразование» jako např. *катастројка* apod.). Např. na s. 47 je uvedeno několik příkladů příznakově expresivního tvoření (*kočkopes, lidojem*), srovnávané bulh. výrazy působí ale méně „příznakovým“ dojmem (*бодилосион, кримиконтингент*).

Zajímavé jsou úvahy o vlivu typologické struktury jazyků na složení souboru neologizmů – např. menší uplatnění slovotvorných postupů v bulharštině (s. 46 aj.) a řada dalších, doložených i statistickými tabulkami o zastoupení jednotlivých způsobů tvoření nových výrazů v českých a bulharských neologických slovnících.

Hlavní pozornost věnuje autorka slovotvorné struktuře neologizmů, zpracované v kapitolách věnovaných jednotlivým slovním druhům. Speciálně se pak soustředí na složitou problematiku tzv. „nevyhraněných morfémů“ (tj. afixoidů a radixoidů; viz zejména ss. 84-104, 124-208)

Historicky je dáno, že na bulharštinu má od 19. století výrazný vliv ruština; tento vliv trvá zčásti dodnes. Zřejmě např. u spojení s *НЛО* jako *НЛО-загадка* apod. (s. 228) by bylo asi správné uvést nejen, že jde o kalk z angl. zkratky UFO, ale i to, že je zřejmě zprostředkován ruštinou. Ruský vliv lze patrně vystopovat u celého tohoto typu konstrukcí přechodných mezi složeným slovem a souslovím (srov. stručnou zmínku v poznámce na s. 86.o „rozhodujícím vlivu kontaktů s ruštinou při přejímání latinizmů z tzv. kulturního lexika do bulharštiny“; částečně to platí i dnes o přejímání anglicizmů).

K dílčím připomínkám by mohla patřit např. poznámka, že u slov jako č. *manažer*, *strečing* nejde o zachování „původní pravopisné podoby“, u bulh. slov o takovém zachování zásadně nelze mluvit (s. 45). Autorce zřejmě šlo o zachování širě pojaté vnější podoby slova (snad morfologické?).

Celkově jde o velmi seriózní práci, materiálově bohatou, smysluplně využívající existující literaturu, přinášející nové pohledy.

Doporučuji, aby byla práce připuštěna k obhajobě.

30. 4. 2009

Nikolaj Savický CSc.